

ASPECTE DIN DEZVOLTAREA MEȘTEȘUGULUI TĂBĂCĂRIEI DIN BUCUREȘTI PÎNĂ LA JUMĂTATEA SEC. AL XIX-LEA

de VICTORIA ROMAN

Meșteșugul prelucrării pieilor în scopul folosirii lor pentru diferitele necesități ale omului, își are rădăcinile încă în comuna primitivă, desigur într-o formă foarte rudimentară, dar continuînd să se perfecționeze de-a lungul secolelor.

Meșteșugul tăbăcării a fost cunoscut în țările române, din perioade vechi, chiar dacă sînt puține mărturii. În general, țara noastră a fost unul din furnizorii cei mai importanți în articole de piele ai Imperiului Otoman.

Desigur că la început tăbăcăria constituia o problemă de familie care ieșea cu puțin din îndeletnicirile casnice, folosind doar necesităților familiei respective. Abia după ce membrii gospodăriei încep să producă pentru piață, tăbăcăria devine un meșteșug în sine. Secretul acestei meserii se transmitea din tată în fiu sau din calfă în ucenic (care de obicei erau tot rude apropiate). Acest lucru face ca și metodele de tăbăcărie să fie variate.

Tăbăcăriile acestea au fost răspîndite în toate colțurile țării noastre, atît în orașe cît și la sate. Prelucrarea pieilor a constituit la sate unul din meșteșugurile de seamă.

Ele erau așezate în general pe marginea rîurilor, deoarece tăbăcării aveau nevoie de apă în toate stadiile de fabricație. Cu meșteșugul tăbăcării nu s-au ocupat numai tabacii ci și cizmarii, curelarii, blănarii, cojocarii, ciubotarii, șepcarii, săhăidăcarii etc. Deci nu există pentru faze mai vechi o delimitare precisă. Probabil că acestui fapt se datorește și puțina documentație în legătură cu tabacii. Găsim foarte des amintiri în diferitele catagrafii, pe cojocari, cizmari, șelari etc., dar foarte rar pe tabaci.

Dacă pentru celelalte regiuni ale țării avem documente mai vechi care să ne amintească existența acestui meșteșug, pentru orașul București, despre care intenționăm să ne ocupăm în articolul de față, abia

în secolul al XVII-lea (30 martie 1628) avem primul document care ne vorbește de Dumitru Tabacul. Către jumătatea veacului al XVII-lea găsim menționați numele mai multor tăbăcari, ca „Voica Tabac, Ignat călăraș, și Lazăr tabac dărăban, Nedelco Tabacul, Stanciul tabacul“¹. Chiar dacă documentar ei apar rar, totuși numărul acestor tăbăcari era destul de mare, deoarece în 1652 alcătuiau o mahala care le purta numele. Tabacii „...erau așa de numeroși, încît în anul 1652 alcătuiau o mahala a tabacilor, situată lîngă Dîmbovița, la începutul actualei Calea Victoriei“².

Deci în prima fază tabacii se aflau în partea de sus a orașului pe malul stîng al Dîmboviței „...pe marginea girlei de la Hotel de France și pînă la Sărindar“³. Dar de care gîrlă este vorba? „Documentele tac și nu ne mai dau decît un pîriu fără nume, care probabil curgea de-a stînga Dîmboviței, de la Est, dincolo de Sărindar, ceva mai la vale de Vadul Cailor, pîriu al Tabacilor...“⁴. Așa dar ei s-au așezat aci deoarece, „pîriul tabacilor“ le asigură condițiile necesare meșteșugului lor, care avea nevoie tot timpul de apă și totodată pentru a fi în apropierea centrului industrial.

Tăbăcarii nu pot să-și desfășoare mult timp activitatea aici, căci apar tot mai dese protestele mănăstirilor și ale bisericilor, care cereau să fie îndepărtați din aceste locuri.

„În fața Zlătarilor, pe malul stîng al Dîmboviței de la Zlătari la Sărindar, adică la străvechea biserică a Coconilor, erau Tabacii. În contra tabacilor pînă la 1668, sub Radu Vodă Leon, protestaseră egumenii de la Mănăstirile Mihai-Vodă, Sf. Ion al lui Andrei Vistierul și Sărindar, ca să fie goniți într-alte părți“⁵.

Procesul de mutare al tabacilor durează din 1666 pînă la 1674. Ei se stabilesc tot pe malul stîng al Dîmboviței, dincolo de mănăstirea Radu Vodă, iar malul Dîmboviței de la Zlătari la Sărindar s-a împodobit cu case și cu grădini boierești. De asemenea îi întîlnim în mahalaua Broșteni, Dobroteasa, Apostolu, Sîrbi.

Mutîndu-se în mahalaua Radu Vodă ei se grăbesc să-și construiască și o biserică, care ia numele de Sf. Nicolae Tabacu, „Biserica Tabacilor care este pe ulița care vine de la biserica Olteni“⁶. O biserică tot cu numele de Sf. Nicolae Tabacu întîlnim și în mahalaua Broșteni⁷. Noul cartier ocupat de tabaci aici la Radu Vodă, capătă iarăși

¹ St. Olteanu, *Meșteșugurile din București în sec. XVI—XVII*, în *Studii*, XII (1959), nr. 5, p. 86.

² Ion Ionașcu, Aron Petric, Pompiliu Caraion, *București, pagini de istorie*, Buc., 1961, p. 31.

³ G. I. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, Buc., 1899, p. 197.

⁴ *Ibidem*, p. 297—298.

⁵ *Ibidem*, p. 404.

⁶ *Ibidem*, p. 204.

⁷ *Ibidem*, p. 744.

numele de mahalaua Tabaci. Legat tot de mutarea lor, întâlnim și o uliță a Tăbăcarilor care este actuala Cale a Dudeștilor formată din ulița Tabacilor și ulița Dudescului.

Aici, în noua mahala a tabacilor, domnitorul Scarlat Ghica avea multe locuri pe care la 15 septembrie 1767 le dă mănăstirei Pantelimon. Dar nici pe locurile pe care s-au mutat nu sînt prea liniștiți, căci cu timpul înmulțindu-se, locuitorii din jurul lor încep să protesteze datorită miazmelor pe care le împrăștia practica acestui meșteșug. Astfel, la 4 aprilie 1820 se propune ca tabacii și săpunarii „să facă magazia lor și fabrice afară din politie, unde să găsește loc mai bun supt moara Radului Vodă”¹. Sînt tot mai dese plingerile diferitelor mahalale pentru a fi scoși din oraș tăbăcarii².

Nemulțumirile împotriva tăbăcarilor au crescut mereu, de aceea s-a trecut și la desființarea forțată a unor tăbăcării din unele mahalale. Șeful Politiei arată că a luat măsurile necesare pentru desființarea tăbăcăriilor de pe podul Caliței³.

În scopul desființării „stabilimentelor” care provocau mirosuri neplăcute, Departamentul din năutru printr-un ordin cere Consiliului, care la rîndu-i invită comisiile pe culori să închidă aceste stabilimente și tot odată să trimită situația lor actuală⁴. Astfel comisarul Topoloveanu din Culoarea de roșu arată că în cuprinsul acestei culori nu există nici o tăbăcărie sau alte așezăminte care să provoace miros urît⁵.

Din situația trimisă de comisarul culorii de negru reiese că nu sînt decît jocari aici⁶. Aceeași situație o găsim și în culoarea de galben⁷.

¹ Emil Virtosu, Ion Virtosu și Horia Oprescu. *Inceputuri editare, 1830—1832. I. Documente pentru istoria Bucureștilor*, doc. XIX, p. 17.

² La 2.X.1839, locuitorii din mahalaua Radu Vodă cer să nu se îngăduie deschiderea unei noi tăbăcării „mai virtos că stăpînirea pentru întregimea sănătății obștești au desființat asemenea fabrici, ce au fost clădite mai dinainte”. I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Țării Românești, 1800—1850*, vol. I. 1958, doc. nr. 560, p. 733. În 1839 obștea aceleasi mahalale cere să se oprească tăbăcăria care a început să lucreze în casele slugerului Ștefanache, mai ales că este departe de gîrlă și în apropiere se află spitalul de nașteri. Ibidem, doc. 563, p. 735. La fel proprietarii din mahalaua Sîrbilor se plîng împotriva lui Hagi Neagu Cavafu care a închiriat partea locului său de lîngă gîrlă unor tăbăcari. Arh. St., Buc., *Municipiul București*, Dos. 18/1853. *Dispozițiile luate de mutarea tăbăcăriilor și altele într-o parte a orașului* f. 10. (Asemenea plîngeri sînt destul de numeroase).

³ Arh. St. Buc., Municipiul București, *op. cit.* f. 7.

⁴ Ibidem, f. 19.

⁵ Ibidem, f. 20.

⁶ Ibidem, f. 24.

⁷ Ibidem, f. 23.

În culoarea de negru și galben se prezintă următoarele :

*Vopseaua de NEGRU*¹

L I S T A

DE CÎTE AȘEZĂMINTE RĂU MIROSITOARE SE AFLĂ ÎN ACEST CUPRINS

Nr. crt.	Numele și prenumele proprietarului	Mahala
1	Stavrache Dobrescu — cojocar	Popa Soare
2	Petre Niculae	" "
3	Ivanciu Ion	" "
4	Constantin Tudor	" "
5	Giză Costea	" "
6	Niculae Cojocar	Oboru-văchi
7	Ioniță Iuzdrună	" "
8	Vasile Turcol	Hăgiu
9	Dumitru Ion	Sf. Ștefan
10	Giză Cojocar	Olari
11	Răduță Cojocar	" "
12	Ioniță Radu	Olteni
13	Iordache Radu	Ceauș Radu
14	Panait Stan	" "
15	Giză Constantin	" "

*Vopseaua de GALBEN*²

L I S T A

DE NUMELE CELOR CE FAC LUCRĂRI RĂU MIROSITOARE
ÎN CUPRINSUL OBȘTII V.

Nr. de rând	Numele acelor ce întreprind semenea lucrări	Ce lucrare întreprinde	Mahala
1	Zanfir Scrobelaru	Scrobelărie	Popa Chițu
2	Ivan Covrigaru	argintărie	"
3	Ioan Cojocar	"	"
4	Grigore Cojocar	"	"
5	Marin Cojocar	"	Silivestru
6	Enache Barbu Cojocar	"	"
7	Sava Cojocar	"	Armeni
8	Zaharia Cojocar	"	Dichiu
9	Costea Cojocar	"	Sf. Ion Nou

¹ Arh. St. Buc., Municipiul București, op. cit., f. 23.

² Ibidem.

În schimb în culoarea de Albastru în mahalalele Radu Vodă, Dobroteasa și Broșteni, existau 59 de tăbăcării.

Vopsea *ALBASTRĂ*¹

L I S T A
DE TOATE STABILIMENTELE CE ADUCE MIROS URÎT GĂSITE
ÎN ACEST LOC

Nr. de rînd	Numele și prenumele proprietarului	Felul stabilimentului	Mahalaua
1	Ivan Păcureț	Tăbăcie	Radu Vodă
2	Costache Petrache	Idem	Idem
3	Hristache Nicolae	Idem	Idem
4	Dima Lixano	Idem	Dobroteasa
5	Colia Dumitru	Idem	Idem
6	George Genu	Idem	Radu Vodă
7	Nicolae Conu	Idem	Idem
8	Costache Altani	Idem	Idem
9	Dobre Tabacu	Idem	Idem
10	Nicolae Grasu	Idem	Idem
11	Giță Vilcu	Idem	Idem
12	Ivan Chiosea	Idem	Dobroteasa
13	Ghiță Trandafir	"	Idem
14	Dumitru Berceanu	"	"
15	Ghiță Trandafir	"	"
16	Ghiță al Tanchi	"	"
17	Dobrin Tabacu	"	"
18	Tudorache Cialiciu	Idem Tăbăcie	"
19	George Dălcăneanu	"	"
20	Peiciu Tabacu	"	"
21	Tudor Armașului	"	"
22	Dima Vlăsceanu	Tăbăcire	"
23	Ghiță Vilcu	"	"
24	Ionită Chioru	"	"
25	Ispas Stan	"	"
26	Ruse Tabacu	"	"
27	Dragomir Niță Tabacu	"	"
28	Dumitru Sin Șindel	"	"
29	Duță Tabacu	"	"
30	Genu Tabacu	"	"
31	Nicolae Petrovici	"	"
32	Costache Petrovici	"	Radu Vodă
33	Petrache Ionescu	Taraci bătuți pe marg. gîrlei	Idem
34	Dinuleț Tabacu	"	Idem
35	Matache Sfetcu	Tăbăcire	"
36	Trifu Tabacu	"	"
37	Răducanu Tabacu	"	"
38	Peiciu Tabacu	"	"
39	Costache Veselin	"	"
40	Anton ...	"	"
41	Mateo Constandin	"	"
42	Vasilichiță Văduva	Cherhana de săpun	"

¹ Arh. St. Buc. Municipiul București, op. cit., f. 31 și 37.

Nr. de rînd	Numele și prenumele proprietarului	Felul stabilimentului	Mahalaua
43	Tudorache Paraschivescu	Tăbăcie	Broșteni
44	Iohan Filț	Fabrică	"
45	Petre Goe Podin	Tăbăcărie	Idem
46	Idem Petre Goe Podin	"	"
47	Voicu Balauru	Tăbăcărie	"
48	Petrache Mitică	"	"
49	Vilcu Tabacu	"	"
50	Carol Sabo	"	"
51	Hristea Tabacu	Idem	Idem
52	Mihai Tabacu	"	"
53	Vasile Tonciu	"	"
54	Velicu Tabacu	"	"
55	Pătrașcu Tabacu	Săpunărie	Radu Vodă
56	Pedea Săpunaru	"	Idem
57	Ștefan Petrovici	Idem tăbăcie și săpunărie	Idem
58	Bonciu Tabacu	Tăbăcie	"
59	Ioniță Botizatu	"	"
60	Mincu Vasile	Idem	"
61	Iosiv Erș	"	"
62	Mișculeasa Văduva	"	"

Dispoziția dată pentru aceste tăbăcării din oraș nu s-a respectat întocmai. Neagu Oprescu, care are în mahalaua Tabacilor o prăvălie de vopsitorie de piei pe marginei Dîmboviței, a fost oprit de subcomisar la această închiriere pe baza dispozițiilor în vigoare, dar el arată că mai sînt încă 6 prăvălii de acest fel și o cherhana de săpunărie în lucrare în cursul Dîmboviței în aceeași poziție ¹.

Mergînd pe aceeași linie, în baza articolului 24 din regulamentul înfrumusețării, se hotărăște ca și toate fabricile de săpun și luminări de seu să se mute pînă la 23 aprilie 1858² din josul morilor Radu Vodă, numită foișor³.

Meșteșugarii tabaci care practicau o meserie atît de puțin agreeabilă și care în general a provocat nemulțumiri locuitorilor vecini au reușit cu metode mai mult sau mai puțin identice să prepare pieile telentin și saftian. „Ca industrie bucureșteană aveam pe atunci și o avusesem de mult tăbăcăria. Tăbăcăriile așezate sub Radu Vodă după 1666 lucrau pieile cu atîta meșteșug, încît pieile argășite la București erau cerute foarte în țara nemțească și în țara turcească” ³.

Dar cum pregăteau acești tăbăcari pieile ? Despre operațiile necesare prelucrării pieilor, nu cunoaștem prea multe.

La început ei înmuiau pieile în „pîriul tăbăcarilor” sau în Dîmbovița, unde băteau taraci pentru a susține aceste piei (taraci care au provocat multe neajunsuri, contribuind la revărsările Dîmboviței), în

¹ Arh. St. Buc., op. cit., f. 16.

² Ibidem, f. 69 b.

³ G. I. Ionescu-Gion, op. cit., p. 470.

fintinile de debit¹ sau în „zăcătorile de lemn². Urmînd apoi cenușeritul care se făcea tot în zăcători, se tratau apoi cu var pentru a se îndepărta pîrlul de pe ele. Terminată această operație erau din nou puse în zăcători sau putini.³ cu materiale tanante vegetale, unde erau tăbăcite după sisteme proprii. prin tratarea cu soluții de coaje de stejar, molift, pîr, scumpie. În aceste zăcători pieile ședeau timp îndelungat, uneori și doi ani, pentru a obține o talpă bună. După ce erau spălate bine, în apă (în Dîmbovița cel mai mult) se întindeau la uscat : fotografiile de mai tîrziu ne arată aspectul puțin plăcut al spălării și uscării acestor piei pe malul Dîmboviței.

Tocmai datorită faptului că o bună parte din lucrările necesare tăbăcării erau executate în Dîmbovița, ei înaintau destul de mult în apă cu diferitele lor construcții. Aceasta a făcut să contribuie la nenumăratele inundații, ceea ce a atras luarea a o serie de măsuri pentru degajarea și curățarea acestui rîu. Desigur că în cadrul inundațiilor, în primul rînd sufereau chiar ei tăbăcarii care își aveau și locuințele atît de aproape de apă. De aceea toate măsurile care se luau pentru stăvilierea inundațiilor în primul rînd loveau în tabaci.

Pentru a putea practica meșteșugul tăbăcării tabacii aveau nevoie de piei crude de animale domestice ca : vaci, viței, boi, oi, capre precum și de animale sălbatice ca : jderi, lupi, vulpi etc., pe care împreună cu substanțele vegetale necesare ce le procurau atît din Țara Românească cît și de peste graniță. De altfel în prima fază mai mult se exportau piei crude și se importau din Transilvania pieile prelucrate. Cu timpul însă se exportă și piei lucrate. Astfel în „aprilie 1650 se trimiteau din Moldova și Țara Românească importante cantități de piei lucrate (talpă) și nelucrate în Transilvania⁴. Iar la 23 iunie 1792 guvernul Transilvan, prin ordinul Nr. 4234, încunoștințează că importul de piele și lînă din Țara Românească în Transilvania se va face prin mijlocirea agenției din București pînă cînd se va obține o măsură mai completă de la Poarta Otomană”⁵.

Tabacii întîmpinau greutăți în procurarea materiilor prime necesare și a substanțelor tanante, datorită abuzurilor vameșilor. Dintre toate se pare că în procurarea scumpiei, aveau mai multe neajunsuri. Astfel, la 16 august 1785, tăbăcarii se plîng că vameșii i-au vamă pentru „scumpia“, și alte ierburi care se aduc de peste cîmp de aici din

¹ C. G. Giurescu, *Din istoricul breslelor bucureștene* în Albumul lunii Bucureștilor, 9 mai-9 iunie, 1936, p. 27—35.

² St. Olteanu, *Un aspect al producției meșteșugărești în orașele din Moldova în sec. XVII : prelucrarea pieilor*, în Studii nr. 3, 1958, p. 99.

³ Tudor Dumitrache din culoarea de albastru cere Consiliului municipal să fie iertat de a astupa niște gropi „ce am în curtea mea și care sînt niște putini, spre a mă servi la nevoia mea de tăbăcărie precum asemenea, încă oprește și de a pune în curte, moloz fiindcă îmi este de neapărată trebuință“,... pentru că asemenea gropi sînt și pe la alți care au asemenea meserie. (Arh. St. Buc., *Municipiul București*, op. cit., p. 21.

⁴ Ștefan Olteanu, *Meșteșugurile din Moldova în sec. al XVII-lea*, în Studii și Materiale de istorie medie, vol. III (1959), p. 134.

⁵ Arh. Oraș Cluj, Doc. No. 171 (orig. lb. latină).

țară, necesare meseriei lor și nu în scopul vânzării. La ancheta făcută s-a văzut că tabacii aveau scutire de vamă la aceste produse chiar mai înainte de 12 august 1766. Aceeași problemă se ridică și în 1796 când vel logăfătul Constantin Filipescu propune domnitorului Alexandru Ipsilanti să scutească și pe viitor pe toți tabacii de vama scumpei făcute în țară. Domnitorul aprobă la 14 ianuarie 1797¹.

Problema procurării materiilor vegetale necesare tăbăcăriilor apare și în alte regiuni ale țării. Astfel, Gh. Bonffy și Antonius Horvath se adresează orașului Cluj din partea Guberniului Transilvan să intensifice operația de plantare de oțetari atât de necesari pentru prelucrarea pieilor, tot atât cât și „szcumpia” (scumpia) care se importă scump din Țara Românească².

O dată cu creșterea producției apare și concurența. De aceea pentru a putea face față, tabacii încearcă și obțin în anul 1766 scutire de a plăti vamă tirgului pentru vânzarea pieilor lucrute. Ei reușesc să obțină chiar „exclusivitatea monopolului de piei tăbăcite”, obținând și ei hrisov de breaslă. Cu toate acestea nu au beneficiat prea mult de privilegiile domnești, fiind mereu încălcați. Astfel, în anul 1813, în timpul domniei lui Ioan Vodă Caragea, pe lângă vama ce trebuiau s-o dea la procurarea pieilor crude, au mai fost supuși la vamă și pentru toate pieile tăbăcite. La acestea se mai adăogă și abuzurile vameșilor.

În urma plingerii tabacilor, domnul le face dreptate prin hrisov, în anul 1817, dar care nu s-a pus în practică. În anul 1819 Alexandru Suțu le întărește din nou privilegiile. Dar bineînțeles că vameșii prin diferite mijloace i-au îndatorat din nou la vămi grele. În anul 1824 Gr. Dim. Ghica hotărăște să verifice toate vămile, în vederea îndreptării lor acolo unde erau abuzive. Astfel ajungând la tabaci a hotărât prin hrisov domnesc că sînt scutiți de vamă pentru piele tăbăcite pe care le vînd în țară și să plătească doar pentru acelea care trec granița. Cît pentru pieile crude să continue a plăti vama ca și pînă acum, așa cum se află stabilit în catalogul vămilor³.

Deci vedem că acești tăbăcari au de luptat pe deoparte cu greutatea procurării produselor necesare practicării meșteșugului, cu vameșii și cu concurența care se resimte din ce în ce mai mult. De aceea pentru a-și putea apăra interesele la fel ca și celelalte meșteșuguri, încep să se organizeze. La început, adică în sec. al XVII-lea, îi găsim organizați sub formă de vătășii; și aici documentele sînt sărace, nu cunoaștem decît numele a trei vătăfi, în 1657 fiind amintit Gavril, în 1668 Neagu și în 1669 Radu. Aceștia îi judecau și hotărau în problemele legate de meșteșugul tăbăcăriei. Spre mijlocul sec. al XVIII-lea încearcă și ei să se organizeze în bresle. Între conducătorii acestei bresle îi găsim ca staroste pe P. Dimitrie, pe Vilcu⁴ etc.

¹ V. A. Urechia, *Istoria românilor, seria 1774—1800*, p. 453—454 și vol. VII, p. 112.

² Arh. Oraș Cluj, doc. nr. 315 din 23 octombrie 1795.

³ În documentul de 25 XI 1825 din nou se vorbește despre vamă datorată de tabaci pentru două luni I. Cojocar, op. cit., Doc. p. 243.

⁴ Patentarii tăbăcari sînt chemați să se întrunească pentru alegerea unui nou staroste, Arh. St. Buc., Municipiul București, op. cit. f. 3.

Cel care încearcă să întărească această breslă este Gr. Dim. Ghica care hotărăște un regulament al tabacilor prin hrisovul din 30 septembrie 1824, care se aseamănă mult cu regulamentul celorlalte bresle. „Între care acest metahiri fiind unul și tăbăcia prefăcîndu-să din piei crude lucru de purtare al încălțămintei și de alte trebuințe... și acest meșteșug din vechime fiind aici prost și puțini, venea de la alte părți piei tăbăcite și lucruri gata făcute. Iar din vreme în vreme viind și oameni din alte părți cu meșteșug mai bun, sporindu-să lucrul acesta cu îmbunătățire, au ajuns de să aduc prea puține de la locuri streine, care sînt mai cu bună îmbunătățire din cele ce să scot de aici, mergînd din cele ce să lucrează aici și la locuri streine.“

„Și cu toate că această breaslă a tabacilor este prea trebuincioasă... s-au găsit această breaslă nu numai neîngrijită și nepusă în orînduială de privileghiuri cu hrisoave domnești... din lăcomia vameșilor și a celor cu cugete rele, și privileghiurile ce le avea dobîndite de la frații Domni de mai nainte le-am găsit scăzute și îndatorați la plată de vamă grea,¹...

Dacă la început breasla tăbăcarilor este slabă, dezorganizată, în prima parte a sec. al XIX-lea devenise una din breslele puternice din punct de vedere al organizării cît și al numărului. Este greu de urmărit evoluția lor numerică deoarece sînt puține documentele care să ne precizeze, chiar atunci cînd am găsit liste ale patentatorilor, nu au fost trecuți și tabacii sau nu sînt concludente. Probabil că în general ei practicau acest meșteșug în mod ilicit și apoi și faptului că la început nu se produsese o diferențiere precisă între cojocari, cismari, care de asemenea se ocupau cu tăbăcitu pieilor și pe care îi întîlnim mai des în listele patentarilor. Astfel, în anul 1831 găsim atestați ca patentari 4 tabaci în Mahalaua Sirbi, 197 în Mahalaua Broștenilor și 3 în Mahalaua Gorganului². În anul 1832 avem atestați doar 82 de tăbăcari grupați în mahalalele Apostol, Dobroteasa, Broșteni și Radu Vodă³. Iar în anul 1835 ne apar 99 de tabaci, trăistari⁴.

Între anii 1830 și 1863 numărul acestor stabilimente a crescut mult. Din cele 74 existente la recensămîntul din 1863 10 au fost înființate între anii : 1830—1840, ceea ce reprezintă 13% din total, 12 între anii 1840—1850, reprezentînd 16,20%.

Datele recensămîntului din 1863 privind stabilimentele ne arată dezvoltarea puternică pe care o cunoaște această industrie. Raportat la celelalte stabilimente care au luat naștere între anii 1830—1850, cele mai multe sînt tăbăcării, reprezentînd 29%.

¹ Cojocaru I., op. cit.

² Fl. Georgescu, *Aspecte privind împărțirea administrativă și evoluția demografică din București anilor 1830—1848*, în *Materiale de istorie și muzeografie*, vol. III, 1965, p. 71—84.

³ Catastihul patentarilor de neguțători și meseriași, împărțiți pe corporații în anul 1832, ne indică numele și mahalaua unde locuiau tăbăcarii (E. Virtosu, *Începuturilor edilitare*, p. 205—208), Mihalache D., *Date cu privire la începuturile industriei în orașul București*, în *Revista de statistică* nr. 9, 1959, p. 51.

⁴ I. Cojocaru, op. cit., p. 598, Dos. 446.

Această creștere numerică a tăbăcărilor și a tăbăcarilor a dus și la o mai bună organizare. Astfel, în anul 1865 breasla tăbăcarilor este „o breaslă foarte puternică și cu care nu puteai ușor să te măsoari”¹.

Tăbăcarii aceștia, care prin specificul muncii lor, nu se bucurau de prea multă considerație și care erau obligați să lucreze în condiții grele, neigienice, au participat la toate frământările bucureștene îndreptate împotriva asupririi boierești și pentru îndepărtarea exploataților. Astfel, ei au participat la răscoala seimenilor din 1655 (documentele amintesc pe Gavril, vătaf de tabaci). De asemenea la răscoala rufeturilor (breslelor), 1765, din București. Precum și în timpul răscoalei lui Tudor Vladimirescu, când au participat masiv „...Sava avea 800 de ȧrnăuți, sîrbi și bulgari, care se ziceau că sînt cei mai bravi, cum și 1000 de tabaci de la Radu Vodă”². Îi întîlnim și în timpul revoluției de la 1848 „...s-a început pregătirea ridicării poporului”... Se organizase muncitorimea, mai ales tabacii și măcelarii...³. Tot pe aceștia îi găsim luptînd și pentru înfăptuirea Unirii.

În concluzie putem spune că meșteșugul tăbăcăriei a existat și a produs, din cele mai vechi timpuri, iar oamenii, au beneficiat de rezultatele lui multe secole. Empirismul stăpînea întreaga meserie.

Dar o dată cu dezvoltarea științei, tăbăcăria a părăsit și ea primitivismul său empiric, încît din vechile și murdarele tăbăcării așezate stingaci la margine de rîu, de unde pornea spre oraș marfa niciodată egală calitativ, a crescut prestigiul acestei industrii practică astăzi în fabrici și uzine moderne unde mașina a înlocuit aproape complet munca manuală.

¹ Nestor Ureche, *Dimbovița, apă dulce...* în Conferințe ținute la Societatea geografică și Ateneu, Buc., 1901, p. 65.

² Mihai Cioranu, *Revoluția lui Tudor Vladimirescu*, în Iorga N. *Izvoare contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu*, p. 284.

³ C. Colescu-Vortic, *1848, zile revoluționare*, p. 134, Idem, Fl. Georgescu, *Participarea maselor populare Bucureștene la revoluția din 1848*, Buc. 1962.